

papers

empordanesos

Suplement Literari i Cultural

ANY II (Segona Època)/NÚM. 14 FEBRER 1985/SUPLEMENT D'HORA NOVA 402/Figueres (Alt Empordà)

• Coordinació i edició a cura de Rafael Pascuet

Joaquim Xirau o la filosofia de l'amor

Diu en els deixebles de Xirau que havien vist el mestre llegir un llibre amb les mans tremoloses. No es podia fer altrament, sembla que els deia ell mateix. El llibre en qüestió era el «Discours de la Méthode», de Descartes, que amb tanta cura havia traduït el 1929. Abans, però, per Xirau el Renaixement havia posat les premises d'una concepció subjektivista del món. Aquesta, donarà lloc a un idealisme subjektiu, empíric i relativista —el darrer epígon representatiu del qual serà, en el segle XX, Bertrand Russell— en el corrent anglès de pensament, i a una línia metafísica i dogmàtica en la meditació continental —representada, en el límit, per Husserl i Heidegger. Però Xirau va a les fonts de la cultura renaixentista i il·lustrada, abans de topar amb Descartes.

La seva tesi doctoral en Dret, publicada el 1923, fa referència a Rousseau i les idees polítiques modernes. L'objecte principal d'estudi és la qüestió de com fonamentar sobre un estat natural, un estat social. Desgranades les hipòtesis renaixentistes de Hobbes i Maquiavel, passa a esbrinar la crítica roussoniana: en l'estat de natura no hi ha cap autoritat legítima. Resten només les convencions com a base de tota autoritat legítima entre els homes. L'estat jurídic obligatori ha d'ésser un estat convencional oposat al primitiu estat natural. I, a més, per Xirau, l'estat jurídic és, d'un ésser racional, una entitat civil, que es mou en el regne dels valors. A partir d'aquí, cal estudiar els conceptes valoratius d'«individualisme abstracte», «llibertat humana», «pacte social», «estat», «voluntat general» —voluntat objectiva, val a dir, no arbitrària, universal i necessària, transindividual, en breu: la voluntat racional, la «raó en el seu ús pràctic»— i «sobirania». D'aquesta manera, Xirau té ja completes les condicions ideals de tota possible societat: l'estat

civil es constitueix pel pacte, volició primària de la voluntat general, i viu segons lleis que aquesta voluntat dicta. En tant que la voluntat general té potència per constituir-se en la realitat de l'estat, es diu *sobirania*. La resta és secundari i derivat; són problemes de política concreta, no de fonamentació última —ètica i jurídica— de l'estat civil en general. En breu.

L'assaig doctoral de Xirau tracta d'esbrinar de quina manera es salva l'objectivitat de la llei del subjektivisme de l'època. D'aquí que compremem que hi hagi hagut una influència concreta i decisiva de Rousseau en Kant —i, de retruc, en tota la meditació idealista del XIX.

* * *

Però la filosofia de Xirau, en el seu conjunt, no és pas un as-

saig d'hermenèutica política. És un intent fonamentalment històric per retrobar els orígens dels moderns conceptes de ciència, d'amor i de societat. Per això, ja hem vist en quin paradigma s'emmarca la seva reflexió inicial: el renaixentista i post-renaixentista —o racionalista, si es vol, tant continental com britànic—. En el primer dels casos, troba les arrels de la

ciència contemporània en Leibniz, que tan va influir en Bertrand Russell i tot l'empirisme anglès, de profundes arrels platoniques. Tota l'exploració xirauana, en aquest camp, es mou a esbrinar el problema fonamental de la investigació filosòfica, consistent a resoldre la formidable contradicció que afirma un *idealisme objectiu* —i en una altra perspectiva, cal també pensar en Husserl i el moviment fenomenològic del nostre segle, que tant va influir el mestre—. En la seva tesi doctoral de Filosofia, de 1921, es comença preguntant Xirau per les condicions universals i necessàries, eternes, de la veritat general. En altres paraules: Què és ésser quelcom veritat? —avui diríem: què diem quan diem que quelcom és funció de veritat?— Xirau descarta el criteri psicològic, basat en l'evidència, car aquesta no és cap raó objectiva. Descarta també el criteri de la lògica formal, no tant perquè no serveixi per qualificar de vertader el raonament rigorosament concatenat en estricta fórmula matemàtica —del fonament de si mateix. La lògica, com diu Wittgenstein, és una pura tautologia (Tr. 6.1). La lògica, per tant, no diu res (Tr. 6.11) —i, aleshores, totes les proposicions tenen el mateix valor (Tr. 6.4).

Xirau passa, aleshores, a estudiar, en estricta obediència a la regla cartesiana, les fonts del coneixement —intuïtiu i demostratiu— i el concepte d'identitat, com a base de l'Ars Combinatoria leibniziana —només les veritats idèntiques, les immediatament vertaderes, i les veritats de fet, l'existència de les quals substitueix, la possible anàlisi infinita, són indemostrables; l'únic criteri de veritat és la identitat; veritat equival a identitat latent o patent— (i aquí cal pensar en la teoria leibniziana dels incomposibles, que obre la possibilitat virtual de l'existència

Joaquim Xirau (1895-1946)

biblioteca

Coto vedado

Juan Goytisolo

Barna. 1985. Seix Barral

Amb aquesta crònica d'un viatge real als propis inferns interiors, Juan Goytisolo posa al lector davant el mirall existencial. Amb aquest exercici de radical honestedat literària i biogràfica, l'autor demostra de manera esplèndida la possibilitat d'un gènere — l'autobiografia, les memòries — devaluat dins el marc de les literatures ibèriques, tan esquerpes en general a l'ús incondicional de la memòria que mira cap endins a l'hora d'escriure cap enfora. Per una vegada, trobem en un llibre d'aquestes característiques més veritat que mentida, més llibertat que por, a l'hora de fer inventari d'una memòria lúcida que es reclama orfe de tota autojustificació: un llibre, en definitiva, útil i destinat molt possiblement a fer història.

Hollywood Babilonia

Kenneth Anger

Traducció de Jorge Fiestas

Barna. 1985. Tusquets

Llibre mític que ha sobreviscut als escàndols de la seva publicació quasi clandestina a França, el 1959, i a tot un seguit de desafortunades edicions pirata de llavors ençà i que finalment arriba al nostre món editorial en una edició fiable i generosament confegida. Kenneth Anger, cineasta, fill d'actors i indígena del Sunset Boulevard aconseguí, amb aquesta crònica entre negra i groga del Hollywood daurat, un document excepcional que resisteix la prova del pas del temps i que dona un registre humà, excessivament humà de vegades, de tots aquells gran noms (Theda Bara, Roscoe Arbuckle, Will H. Hays, Barbara La Marr, Glòria Swanson, Chaplin, Judy Garland, Thelma Todd, Errol Flynn, Robert Mitchum...) de la indústria dels somnis.

Juegos y juguetes de los niños del mundo

Gabriel Chanan i

Hazel Francis

Barna. 1984. Serbal/Unesco

Guia/inventari de joguets precedents de les més diverses cultures, feta a partir de l'exposició de joguets i jocs tradicionals presentada per la UNESCO a París el 1978. Llibre recomanable per a tots els entusiastes del Museu del Joguet de Figueres.

d'allò que és absolutament incompatible amb la pròpia existència, en un món lògicotrascendental en el qual no regiria el principi suara esmentat de no-contradició, tal volta en un enteniment diví. Per això, Xirau conclou: la idea és possibilitat de pensar, no pas pensament actual. El seu estudi pertany al món ideal perfectament divers del món existent. L'existència actual dels éssers no necessaris és una qüestió de fet o d'història; però el coneixement de les possibilitats i de les necessitats —ja que necessari és tot allò l'oposat del qual no és possible— fa les ciències demostratives. Les veritats de raó, que no pas les de fet, són, en breu, *veritats eternes*. Es pot dir aleshores que mitjançant el racionalisme leibnizià, Xirau ha trobat les «condicions de la veritat eterna» —títol de la seva Tesi Doctoral en Filosofia.

Posat el punt arquimèdic en el *cogito* cartesià com a inaugural de la filosofia moderna, plantejat i resolt el problema de la sociabilitat d'aquest home que només té com a certesa el seu jo —en la Tesi sobre Rousseau— i fonamentada l'objectivitat de la ciència —en l'esbrinament de les condicions lògiques de la veritat eterna, en mots del propi Xirau manllevades al seu torn de Leibniz—, només cal resoldre el problema de la moralitat d'aquest home convertit ara en centre de l'univers.

* * *

Xirau segueix Husserl per trobar la fonamentació de l'objectivitat científica, no tant per continuar l'enraonament leibnizià, que feia front al subjectivisme renaixentista, com per trobar un peu segur front al positivisme dominant a l'Europa de la segona meitat de segle XIX. I la Fenomenologia de l'autor de les «*Investigacions lògiques*» el durà, paradoxalment, a respondre al tercer problema suara esmentat: el problema de la moralitat, la qües-

tió de com és possible una relació intermonàdica, l'etern retret contra el *laberint leibnizià* dels possibles.

Diu Husserl, a «Idea de la Fenomenologia» (F.C.E., 1950, p.77), que «la raó és coneixement intuïtiu, i es proposa, precisament, reduir l'enteniment a raó (...). Per tant, el menys possible d'enteniment, però el més possible d'intuïció pura. *Intuitio sine comprehensione*. Ens ve, en efecte, a la memòria el llenguatge dels místics quan descriuen la intuïció intel·lectual, que no és cap saber d'enteniment. I tot art consisteix en deixar la paraula purament a l'ull que veu, i desconectar l'esment que, conjuminat al veure, trascendeix; desconectar el supòsit «tenir donat alhora», allò pensat a l'ensem, i, eventualment, el que és una interpretació introduïda per una reflexió que es sobrefegeix. La constant pregunta és: això que esmenta, es donat en l'autèntic sentit, es veu i es capta en el sentit més estricte: o l'esment va més enllà?» (quarta lliçó, p. 62). El problema resta clarament plantejat al capdevall d'aquesta obra husserliana: «En primer lloc, es necessita l'evidència de que el problema radical ha d'ésser més aviat el de la *relació entre coneixement i objecte*, però en sentit reduït, segons el qual no es parla de coneixement humà, sinó de coneixement en general, sense cap referència de simultània posició existencial, bé al jo empíric, bé a un món real. Cal l'evidència de que el problema verament important és el de la *donació última de sentit per part del coneixement* i, per tant, a l'ensem, el de l'objecte en general, el qual només és el que esdevé en la seva correlació amb el coneixement possible» (p. 75, op. cit.).

Tenim doncs ja la idea de la *reducció eidètica*, com a acte de la fenomenologia el coneixement, que dona sentit al coneixement, a l'objecte d'aquest co-

neixement. El pol subjecte il·lumina, mercès al seu acte cognitiu *-nóesis*, consistent en la *variació eidètica*- en acció, l'objecte del món, tot captant la seva essència *-noema-*. El coneixement, doncs, es situa en una esfera purament intel·lectual. Més endavant, l'«existencialisme» heideggerià aterrirà al món del *da-sein*, l'ésser-aquí, per donar compte no tant d'un acte de coneixement, ans de l'existència mateixa. El problema del coneixement, aleshores, més que resoldre's, es disol, perquè el coneixement mateix és un acte *mundà* —i, per tant, no pot ser cap problema. Però interessava, en el moment d'entregueres husserlià i xirauà, no tant copsar l'existència de fets intrascendents —com s'esdevindrà després de la segona guerra mundial, a redós de l'existencialisme— com l'essència trascendental d'un ens irreductible a l'anàlisi que feia el positivisme lògic, desenvolupat aleshores en el Cercle de Viena. Per això, Xirau i la filosofia fenomenològica connecten tan bé amb el puixant sentiment antiaristotèlic endegat contra una metafísica sense mancances —la del Déu *causa sui, nóesis noéseos*.

Xirau beu en la font agustiniana del *ana et fac quod vis*. I ho connecta amb els tres punts ja esbrinats del *cogito* inaugural, de les condicions lògiques de la veritat eterna i de la sociabilitat del pacte civil: «l'amor no és altra cosa que l'afirmació de la raó» («*Amor y mundo*», F.C.E., Mèxic, 1940, p. 64). Xirau reposta en el mateix abeurador de Sòcrates —«el fonament de la ciència es troba en l'amor. És la única cosa en la qual Sòcrates es declara especialista i savi» (op. cit., p. 202)—, Plató, Sant Pau, Aristòtil, Husserl i Scheler, Spinoza, Santa Teresa i Sant Joan de la Creu, Ramon Llull —«Llibre d'amic e amat»—, Descartes, Leibniz: la psicologia contemporània a Xirau, fortament discrepant de Sigmund Freud, Bergson —en la seva perspectiva temporal, en els conceptes de la religió dinàmica—, Institució Lliure d'Ensenyament —amb Giner de los Ríos al cap, etc.

Xirau estudia l'estimació com a acte de coneixement; per tant, com a fet de consciència a considerar, com tot acte intel·lectual, per la fenomenologia. Així, en «*Amor y mundo*», la seva obra principal, es posen de manifest els dos pols de coneixement: l'*en si* i el *fora de si*. Com en Bergson, l'amor no és una passió, sinó una acció creadora: l'un fa l'altre, el jo, des del seu reducte monàdic, expandeix la seva llum i d'alguna

manera es vessa, es projecta cap a l'altre, el qual, al seu torn, i mitjançant la crida del seu altre complementari, es desviiu vivint la seva pròpia identitat. Amant, «estic fora de mi, íntimament vinculat a un altre, però sóc jo» (op. cit.). Només pot estar «fora de si» si hom és capaç d'estar «en si». I, en darrer terme, «tenim, per tant un moviment cap al valor suprem a partir dels valors mínims. Però aquest moviment és, al seu torn, reflex del valor sobre el subjecte i il·luminació consecutiva d'aquest. Hi ha una ascensió, un moviment d'envall enlaire, però hi ha també un descens, un moviment d'enlaire cap envall. De la confluència d'ambdós en resulta al mateix temps l'amor i el valor» (op. cit., p. 165). Xirau, d'aquesta forma, fa participar la identitat com a principi, el *cogito* cartesià inaugural, en la possibilitat mateixa dels valors: Hegel ressona aquí intensesment, en la font d'un idealisme no ja més subjectivista, egocèntric, ans inter o transsubjectiu, en la dialèctica permanent del jo al nosaltres.

Lluís Alabrús i Iglesias

Joaquim Xirau

Joaquim Xirau i Palau nasqué a Figueres el 1895 i morí a Mèxic el 1946. Estudià filosofia a Barcelona, sota el mestratge de Jaume Serra i Hunter i Tomàs Carreras i Artau. Es doctorà a Madrid, on fou deixeble d'Ortega i Gasset i de García Morente, i on rebé influències de M.B. Cossío, de la «Institución Libre de Enseñanza». Posteriorment completà estudis a París.

Fou catedràtic d'Institut a Vigo i catedràtic de la universitat de Saragossa. Finalment, el 1927, passà a la de Barcelona, on exercí fins el 1939. Fou membre de la Unió Socialista de Catalunya i a la universitat barcelonina formà un destacat grup de deixebles (Casalmiglia, Casanovas, Font, Maragall, Ferrator Mora, Gomà, Nicol, Jordi Udina, Bofill, etc.).

El 1939 s'exilià a Mèxic, i fou professor d'aquella universitat.

Entre les seves obres cal destacar «*Las condiciones de la verdad eterna en Leibniz*» (1921), «*Rousseau y las ideas políticas modernas*» (1923), «*Descartes y el idealismo subjetivista moderno*» (1927), «*El sentido de la verdad*» (1927, i traduït al català el 1929), «*Amor y mundo*» (1940), «*El pensamiento y la obra de Bergson*» (1944) i «*Ramon Llull, filosofía i mística*» (1945).

LLIBRERIA - PAPERERIA

masdevall

RAMBLA, 18
VILAFANT, 1

TELEFON 500227

FIGUERES

Llibreter

alemany

Pujada del Castell, 43

FIGUERES

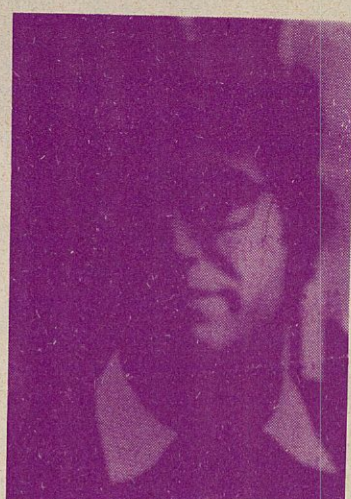
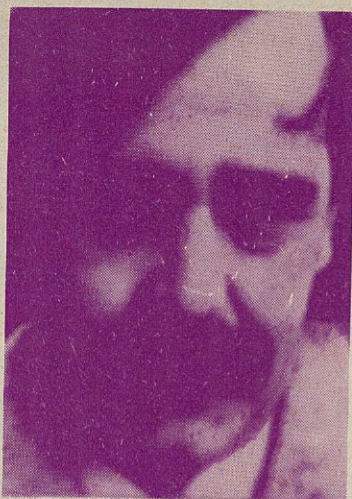
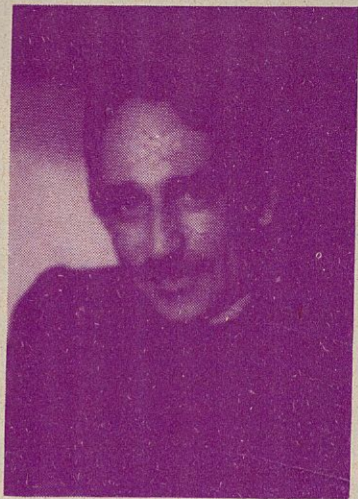

Filosofia catalana?

Des de fa uns anys, però tan pocs que es poden comptar amb els dits d'una mà, es parla, es discuteix discretament, si hi ha filosofia catalana. I és que des del parèntesi de la República mai no s'havia escrit tanta literatura filosòfica en català com ara —per agafar-ho així pel flanc idiomàtic. Tot i que, fet i fet, se'n escriu ben poca i se'n publica menys encara. Però és un fet creixent que no podem subestimar.

Ho diuen aquest o aquell assaig; aquesta o aquella traducció d'un clàssic; aquest article, aquell curs, aquella tesi... Ho diuen el fet que sempre que ve el pobre professor Ferrater Móra, se l'assalta a cada cantonada per preguntar-li si existeix la filosofia catalana, o el fet, també, que cada vegada que el cos diplomàtic dels filòsofs catalans va a Madrid, hagi d'indisposar, entre rialletes, les més ben compostes cares televisives que pregunten si és de debò que es pot escriure sobre idees en català... En fi, així és la cultura. Ignoren, per exemple, que abans que Descartes deixés l'encarcarat llatí per a escriure en el seu idioma de casa, Ramon Llull ja ho havia fet tres segles abans. I ignorem nosaltres, potser, que aviat es complirà el centenari de la polèmica entorn de la *filosofia catalana*.

La discussió sobre la possibilitat d'una filosofia pròpiament catalana s'estrenà a les acabades del segle passat. Els qui més entenien de filosofia, d'entre els cada vegada més nombrosos i esclarits catalanistes, opinaven que la història que anava de Llull a Milà i Fontanals, i l'embranchada, alhora, de la més diversa literatura d'expressió o de referència catalana, els permetia finalment de defensar el concepte d'una «*filosofia nacional catalana*». De moment, i

Salvador Paniker, Eugeni Trias i Xavier Rubert de Ventós: filosofia des de Catalunya

per raons òbvies, l'empresa tingué lloc només entre alguns clergues: jesuïtes, i tomistes doncs, els uns, i franciscans, lul·listes per tant, els altres. Collel, Font i Sagué, Pou i Batlle, Avinyó, Bové, i fins el mateix Verdaguier, ho anaven preparant tot. Podríem repassar la revista «*La Veu de Montserrat*», a partir de 1878, i trobaríem gairebé els mateixos escrúpols d'ara, només que amb el verb d'abans. I així es feren Torras i Bages i la seva *La tradició catalana* (1892), el primer manifest per una filosofia fidel a l'«*ésser català*», i després tots els pensadors i publicistes que se'n contagiaren: eclesiàstics també, com Casanovas, Cardó, Clascar, Miquel d'Esplugues; o laics, altrament, com Prat de la Riba, Montoliu, Carreras i Artau, Maragall, etc. D'aquesta forma, Ors i els noucentistes, i poc més tard els filòsofs de l'exili republicà, heretaren una croada guanyada en favor de la idea acceptada de la *filosofia catalana*. Els imperatius podien ésser cada vegada diferents, però convergien en una mateix resultat. I tot perquè unes vegades es creia en una «*psicologia nacional*» catalana, unes altres perquè convenia a la voluntat catalanista omnipresent, i encara unes altres, potser les més

enraonades, pel reconeixement de i en una història cultural d'arrel autòctona. Però, ben mirat, ¿quins poden ésser els imperatius que avui encara ens fan escatir si és o no entelètica la filosofia dita catalana?

Si un filòsof d'aquí que s'expressa en castellà, com el senyor Eugenio Trias, es fa publicar en canvi en català, o un altre senyor d'aquí que s'expressa en català, com Xavier Rubert, publica, a l'inrevés, en castellà, ¿no ens trobem en un conflicte que hem d'esbrinar si fan filosofia catalana? A fe que és això complicat! Perquè particularment en aquest afany de situació contextual, de cap manera intel·lectualment prioritari, però jo crec perfectament vàlid dins d'un límit estrictament convencional, ens pot moure fàcilment un perillós anhel de voler cercar certificats de puresa, en aquest cas de catalanitat. Ja sabem, en termes gentilicis, que aquells dos pensadors són individus catalans. Ja sabem, en termes censals, que compten entre els autors que produeixen a Catalunya. Però volem saber, en termes literaris amplis, si llurs obres constaran com a elements d'allò que generalment s'entén per cultura catalana i que ningú, a la fi, no discuteix. Hi haurà, a

partir d'aquí, qui prefereixi l'imperatiu classificatori estrictament idiomàtic: hi haurà qui es fixi en les referències catalanes del contingut de les obres publicades: hi haurà qui opti per la cosa territorial: o per les mostres possibles de connexió o afecte de l'autor per la realitat catalana. Però cap criteri per separat estic segur que no arribarà mai a ésser suficient per a dir que allò que s'ha fet és, des d'aquell punt de vista, rigorosament català. Adhuc el primer criteri esmentat. Les argumentacions foren ara massa llargues d'enumerar, i potser encara inútils. I és que, al capdavall, tornem a trobar-nos com els nostres avantpassats: que allò és una qüestió de creences, de valors, d'exigència personal.

Crec, com Ferrater Móra, que l'important no és que a Catalunya es faci *filosofia catalana*, sinó que hi hagi *filòsofs catalans*... Però això voldrà dir, penso jo, que es pugui fer en català i/o sobre quelcom de tema català, si es vol. I no solament per Catalunya —l'exigència, que deiem—, sinó també per amor a la cultura universal... Per la filosofia, doncs. I en pau.

Norbert Bilbeny

biblioteca

Crònica de una marginación. Conversaciones con Alfonso Sastre.

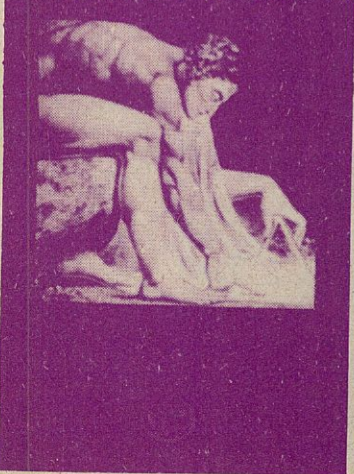
Francisco Caudet
Madrid. 1984.
Ediciones de la Torre.

Tal i com ha escrit el crític Rafael Conte, Alfonso Sastre (Madrid, 1925) és un «escriptor i combatent irreprimible, un agitador teatral i polític incansable», la presència del qual en la vida cultural, política i literària espanyola és una de les més importants dels darrers 50 anys. Malgrat tot, l'autor d'obres tan significatives com «*Escuadra hacia la muerte*», «*La mordaza*», «*Miguel Servet*», «*Anatomía del realismo*» o «*Crítica de la imaginación*» ha sofert un complex procés de paulatina, però contundent marginació en els últims anys fins a situar-lo, com ell mateix ha escrit «al margen de los márgenes: en un lugar extraño en el que se está, aunque a uno le dé cierto sonrojo decirlo, verdaderamente solo, o acompañado de hermanos invisibles, los cuales, a su vez, han de sentirse solos, digo yo, o acompañados de gente tan invisible para ellos como uno mismo lo es para los demás». Aquest llibre, recull d'extenses converses amb aquest home caigut en desgràcia, tracta d'explicar les causes d'aquesta marginació. Alfonso Sastre, sens dubte, és allò que en podríem dir una peça cabdal de la torna de la transició democràtica.

El infiltrado
Anthony Burgess
Debate. Madrid. 1984

«El fugitivo» és el segon volum de la «Trilogia malaya», crònica lúcida de les acabades de l'imperi colonial britànic que l'autor publicà el 1956. Entre el sarcasme i la tendresa, Anthony Burgess reviu i fa reviuire la seva estada com a funcionari cultural a Malaia i a Borneo, abans de tornar a Europa i dedicar-se de ple a la literatura.

Antoni Marí L'HOME DE GENI

D'entre l'última fornada de llibres de filosofia en català cal fer esment, encara que sigui breu i apressat, d'una obra singular: «*L'home de geni*», d'Antoni Marí (1), poeta eivissenc i professor de Teoria de l'Art a la Universitat Autònoma de Barcelona i també autor, entre altres coses, d'aquella excel·lent antologia crítica del romanticisme alemany titulada «*L'entusiasme i la quietud*» que el 1979 publicà Tusquets.

Per a Antoni Marí, el geni és un arquetipus. És, molt possiblement, l'últim model d'humanitat

creat per la cultura d'Occident. Abans que ell, el *savi*, el *cavaller*, el *cortigiano*, el *philosophe*, s'havien alçat com a models exemplars que sintetitzaven els ideals ètics, socials, polítics i ontològics de la societat cultural d'Occident. El geni ve a ser, segons la proposta d'Antoni Marí, la culminació de tots ells i conserva trets dels seus avantpassats; però aquells que li són pertinents ho són, també, de la societat contemporània.

Aquest assaig, versió depurada per al gran públic de la seva tesi doctoral dirigida per José M^a

Valverde que obtingué un *summa cum laude*, pretén de resseguir el procés de formació d'aquest nou arquetipus d'home que, al costat dels nous conceptes d'Estat i ciutadania, inaugura el món de la contemporaneïtat. Per a Antoni Marí el geni és, sobretot, capacitat de crear. És capacitat de formalitzar, en una disposició artística i acabada, l'experiència com a ésser pensant i sensible. Com a fites inel·ludibles d'aquest procés, l'autor ha escollit l'obra dels pensadors i filòsofs Diderot, Kant, Schiller i Schelling, on la figura del geni té

un paper rellevant on és palesa l'entitat trascendental d'aquesta figura i la seva configuració com a arquetipus de l'artista ideal.

A.C.

(1) *L'home de Geni*. Antoni Marí. Barna. 1984. Edicions 62

Walter Benjamin

L'obra d'art
a l'època de la seva
reproductibilitat tècnica

Clàssics del pensament modern

Edicions 62 / Diputació de Barcelona

Karl Marx

El capital, II

Clàssics del pensament modern

Edicions 62 / Diputació de Barcelona

Dos dels títols d'aquesta esplèndida col·lecció.

Una col·lecció com cal

En el moment d'escriure aquest comentari, són ja dinou els volums publicats de la col·lecció «Clàssics del Pensament Modern», iniciativa conjunta d'Edicions 62 i la Diputació de Barcelona.

Sens dubte es tracta d'una de les poques iniciatives amb el noble objectiu d'incorporar a la cultura catalana la diversitat del pensament contemporani, i que necessàriament implica obrir el marc de referència localista del nostre pensament català a textos d'autors que han influït en el pensament d'avui.

La proposta editorial l'hem d'agrair i de reconèixer des de la humilitat. La humilitat que hem de tenir a la Catalunya dels vuitanta, on el món editorial català no té tot el feix d'obres bàsiques de qualsevol cultura normal i consolidada.

El fet era comprensible: la cultura catalana ha estat maltractada, perseguida, prohibida. Del tot cert. Però d'ençà la recuperació de la Generalitat i l'autogovern, el poble de Catalunya ha tingut capacitat pròpia. Té un Consell Executiu, un pressupost cada vegada més alt, té un Departament de Cultura, en definitiva una obra de govern. I és en aquest sentit, i molt especialment en consultar el Catàleg de Publicacions de la Generalitat, que hom se n'adona d'aquestes mancances. Fins i tot, establint un paral·lelisme entre la Generalitat actual i la Mancomunitat, hi ha quasi el convenciment que no s'ha assolit el nivell de la Catalunya del noucentisme, inspirada en el pacte d'entesa entre poder polític i intel·lectual.

Per això hi ha la sensació que ha estat el món editorial privat el que ha fet la principal feina de normalització cultural. I entre les institucions públiques, comprovar com la Diputació de Barcelona ha plantejat el seu suport més enllà de la vida administrativa i amb una visió de conjunt, amb una visió nacional. Només cal recordar que la Diputació de Barcelona participa en una altra i important col·lecció: la «Biblioteca dels Clàssics del Nacionalisme Català».

Amb els volums publicats fins ara a «Clàssics del Pensament Modern», se'ns mostra ja el criteri que ha inspirat la publicació dels textos: es tracta d'incorporar autors del segle XVIII i XIX conjuntament amb d'altres de rigorosament contemporanis i que tots plegats han influït en tots els àmbits de la cultura i la ciència dels nostres dies.

Així hi trobem els «Escrips filosòfics», de l'enciclopedista Denis Diderot; «De l'espèrit de les lleis», de Charles-Louis de Secondat, baró de Montesquieu, obra que inspirà l'Assemblea Constituent a la Revolució Francesa; «Els principis d'economia política i tributació», de David Ricardo, on s'exposen els conceptes de la teoria del valor i la distribució; «L'Antic Règim i la Revolució», obra bàsica de l'historiador i polític Alexis de Clérel Tocqueville; la publicació de la primera part del primer volum de «El Capital», de Karl Marx; les «Consideracions sobre la història universal», de Jacob Burckhardt; i «L'origen de les espècies», de Charles Darwin.

D'interès, a més a més d'aquests textos ja clàssics i prou coneguts, és la incorporació i divulgació de pensadors centre-europeus contemporanis. Aquest és el cas de la literatura històrico-filosòfica de recerca sociològica de Ferdinand Tönnies amb «Comunitat i associació»: les reflexions sobre la teoria del coneixement de Ludwig Wittgenstein a l'obra «De la certesa»; la interessant «L'ètica protestant i l'espèrit del capitalisme», on Max Weber, mostra les relacions entre cristianisme i capitalisme: un treball primerenc del pensador marxista hongarès György Lukács. «L'ànima i les formes»; textos de pensadors de l'anomenada Escola de Frankfurt, com és el cas de «La filosofia del Renaixement» d'Ernest Bloch, «Hora fosca» de Max Horkheimer o «L'obra d'art a l'època de la seva reproductibilitat tècnica» de Walter Benjamin, tristament relacionat amb l'Empordà quan a la tardor de 1940 moria a Portbou tot fugint dels nazis.

Ahora hi trobem una obra bàsica de l'antropòloga cultural nord-americana Margaret Mead, «Sexe i temperament en les societats primitives», o «Llenguatge, veritat i lògica», d'Alfred Jules Ayer.

El pensament científic hi és —amb bona lògica— present en aquesta col·lecció. D'Erwin Schrödinger «Què és la vida?» i «La ment i la matèria»; «L'evolució de la física» d'Albert Einstein i de Leopold Infeld; i «El coneixement món físic» de Max Planck.

Una col·lecció que fa camí, i que a cada nova publicació ens dona una sorpresa i ens estimula a obrir-nos al pensament modern.

Alfons Romero i Dalmau

A la fèrtil ombra de Pompeu Fabra

Aquests darrers temps han estat especialment rellevants en el camp de l'edició en filologia per l'aparició de dos volums relacionats amb una personalitat singular en l'estudi de la llengua talana: Pompeu Fabra. Per una banda ha sortit el segon volum de l'edició crítica, a cura de Joaquim Rafel, de les «Converses Filològiques» (Barcelona. Edhasa. 1984), que complementa el volum que va sortir l'any passat, l'interès del qual consisteix en donar una edició completa i comparada en les seves diverses versions dels articles que Pompeu Fabra va publicar al diari La Publicitat entre els anys 1919 al 1928. Aquestes «Converses» presenten la tasca de divulgació al gran públic de la normativa catalana acabada d'aprovar per l'Institut d'Estudis Catalans («Normes Ortogràfiques» de 1913, «Diccionari Ortogràfic» de 1917 i la «Gramàtica Catalana» de 1918) que va ser obra en bona part del mateix Fabra: des d'aquesta tribuna podia comprovar-ne l'efectivitat i el ressò entre els lectors. No cal dir que en la situació actual de la llengua catalana aquestes converses continuen tenint molt d'interès i una gran actualitat i poden ajudar a resoldre moltes qüestions particulars sobre la llengua.

Ara bé, el volum que voldríem remarcar en aquest escrit és precisament el segon de que

parlàvem: «Teoria de la llengua literària segons Fabra» de X. Lamuela i J. Murgades (1). Aquest llibre presenta un estudi ben diferent de l'altre que acabem d'esmentar: no s'hi exposen les solucions «normatives» del nostre enginyer gramàtic sinó els seus principis sobre el que havia de ser el català literari o escrit —el que avui anomenariem català estàndard— donat que el català no havia tingut una tradició d'utilització pública moderna (l'havia perdut amb la Guerra de Successió) i el que es plantejava aleshores era el projecte social on aquesta llengua fos l'àmbit de comunicació a tots els nivells. El llibre està dividit en dues parts bàsiques: la primera és l'anomenada «estudi» on s'exposen els condicionaments històrics i socials en què es va moure Fabra i s'analitzen amb molt de detall els supòsits que havien de regir la normalització del català: la segona part és formada pels textos de Fabra (cartes, fragments d'articles i discursos) en què els autors basen el seu estudi i consta de quatre apèndixs i una bibliografia del mestre, que és un resum esquemàtic de la seva vida i la seva obra.

El present llibre ha estat fruit del treball de més de set anys, tot i que ha patit moltes interrupcions tal com manifesten ells mateixos en la introducció. La seva lectura ha de ser forçosament reflexiva tant per la densitat de l'estudi com pel re-

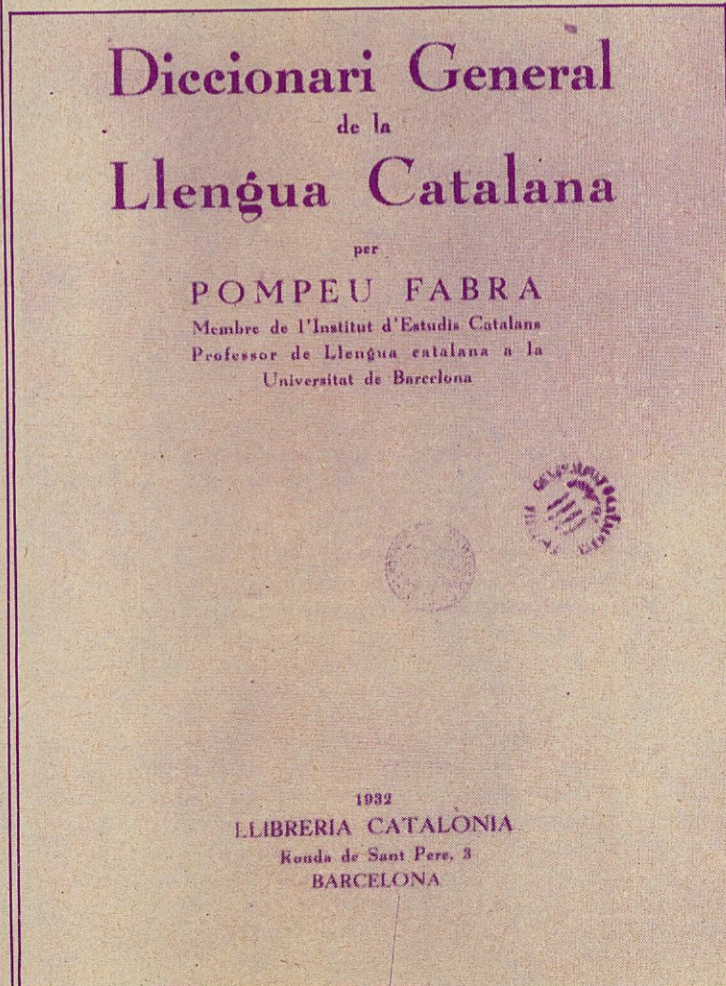
cur que constantment fan els autors a les notes (que agrupen al final de cada part). La documentació que han utilitzat és bastant variada, com es pot comprovar en les citacions bibliogràfiques de les notes. En aquest aspecte, però, hi remarquem un desequilibri: en les seves citacions utilitzen tres llengües a més del català —l'anglès, el txec, l'occità i el francès— però només tradueixen les dues primeres i no les dues altres. Creiem que per donar uniformitat al treball, haurien d'haver-les traduït o bé totes o bé cap; aquest desequilibri, però, no afecta al contingut de l'exposició.

Un altre aspecte positiu que hi trobem és el tractament que fan de la personalitat de Fabra: l'analitzen amb objectivitat. Per raons molt comprensibles, la figura del nostre enginyer gramàtic havia estat molt sacralitzada, moltes vegades ridículament (que tenia molt bon gust, etc.). Ells mateixos se'n desmarquen a la introducció tot citant Gabriel Ferrater i afirmen que el que cal saber d'ell és «que era un lingüista competent i un gramàtic meravellósament hàbil: és a dir un científic, un home d'idees empíriques i no pas de preferències decoratives ni de voleïaments emotius, i que reclama que l'apreciem segons el valor de les seves idees». Amb aquest nou tractament, Fabra encara hi guanya.

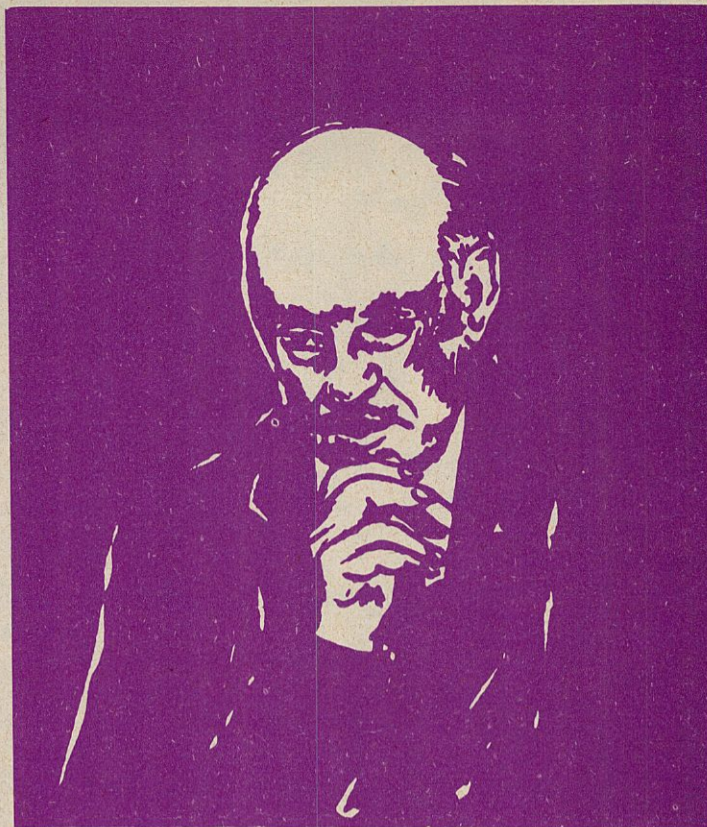
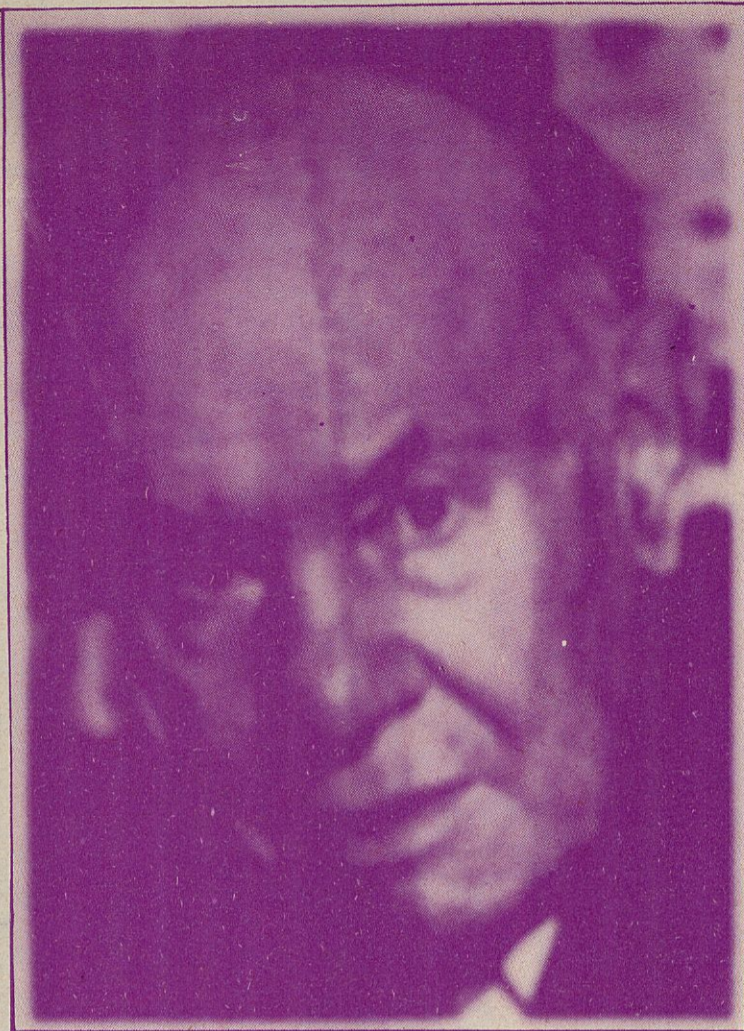
Es també important fer notar que els autors emmarquen la seva obra en el context de la Filologia Europea i remarquen la seva preparació lingüística. Per altra banda destaquen la similitud de plantejaments programàtics amb el Cercle Lingüístic de Praga (que havia de tenir un gran pes en la lingüística moderna) sense que Fabra en pogués tenir comunicació. Els txecs també estaven plantejant les mateixes consideracions perquè en la mateixa època que els catalans s'afirmaven nacionalment, ells també ho feien. Les seves circumstàncies històriques, però, van ser diferents: mentre ells havien de fer un programa de normalització lingüística per a una tot just aconseguida independència política a Fabra li va tocar, més tard però d'una manera inevitable, el camí de l'exili.

Josep Pi

(1) Teoria de la llengua catalana. Xavier Lamuela i Josep Murgades. Barna. Quaderns Crema. 1984.

En una hipotètica biblioteca bàsica de temes empordanesos, l'anecdolari incontinent de Pere Teixidor i Elias, recollit en el seu llibre «Figueres anecdòtica/Segle XX», té un lloc assegurat. De l'autor i la seva obra ens en parlen, respectivament, Montserrat Vayreda i Joan Ferrerós.

Pere Teixidor i Elias: fotografia i autoretrat

Semblança de Pere Teixidor i Elias

Quan la gent de papers empordanesos em comunicà la seva intenció de fer esment i memòria de Pere Teixidor i Elias, vaig comprendre la necessitat de recordar un escriptor nostre que era el primer en adonar-se dels propis límits i mancances, sense ignorar però, els valors que posseïa.

El vaig conèixer més fonament en els darrers anys de la seva vida perquè sovint, a vegades dos o tres cops per setmana, venia a veure'm. Sosteníem converses sobre tot el que l'interessava: teatre, literatura, política, vida ciutadana, el passat, el present, etc.

Quan queia en la xarxa de les remembrances, el diàleg moria xuclat per un monòleg que tenia la gràcia de no fer-se monòton, sinó tot el contrari, distret, curiós, amb cops d'efecte sorprenents. Mentre contava o reconstruïa passatges de la pròpia vida o de la d'aquells amb els quals havia conviscut, el contemplàvem amb interès. Les seves faccions grosses, carnes, excessives, com vistes a través d'una lupa, gairebé s'esborraven sota la vivesa dels ulls, tan penetrants i mòbils. Eren balins que dispa-

ven mirades agudes, iròniques, escèptiques, inquisitives, contundents, segons fossin els records que esclovellava. Sí, el joc dels ulls, era el subratllat a les paraules que confegia en seguir el ritme de l'evocació que a vegades durava una hora, dues, qui sap si més i tot.

Quan parlava de teatre, una de les seves constants falteres, era com assistir a la representació de l'obra que en aquell moment havia escollit entre el repertori de les predilectes. Veies els personatges, els seguïes, t'endinsaves en les passions que els movien i contraposaven, perquè estrafeia la veu, introduïa les pauses, els matisos, els silencis, i era fàcil endevinar el mutis, el final d'escena, la baixada del teló. I no creguéssiu que això ens fatigués, perquè ens submergia de ple en l'argument que descabdellava amb tanta intensitat, que gairebé temíem la interrupció.

Teixidor Elias era vital, un home de gruix i d'empenta. No hi havia res de passiu, de vell, d'abúlic, de retòric, d'incoherent en el seu fer o en el seu dir que us fes desitjar que acabés d'una vegada perquè la feina no podia esperar tant.

Quan ens llegia fragments de les darreres novel·les, ho

feia amb l'agudesa d'un sensorial esmolat per l'apassionament. Els que n'eren protagonistes quedaven esculpits a cops de martell: a puntades de gúbia, amb traços robustos, plens, que no s'esvaïen sinó que, per torna, us donaven a conèixer tots els replecs interiors amb les imperfeccions que els humanitzaven. Eren semblants a gent que hem conegut, que hem tractat o vist reaccionar davant de fets o de circumstàncies que es presenten en la vida de les persones com si volguessin provocar-les. No sé si en comptes de sentir-li llegir les novel·les que havia escrit, haguéssim fet la lectura en solitari hauríem tret la mateixa impressió o semblants conclusions. Possiblement no hauria estat igual perquè l'esperit crític que tots portem a dintre ens fa més exigents del que a vegades cal. Aleshores, però, suggestionants per la veu de l'autor, l'anàlisi passava a segon terme.

Hem dit en algun altre lloc que Teixidor Elias era un home del poble. El coneixia molt bé i a l'hora d'interpretar-lo ho feia amb el realisme d'un clàssic. L'ajudava un vocabulari intencionat i ric, a voltes amb aquell punt de la terrissa grollera que es menja el vernís i deixa

veure l'argila amb la qual ha estat tornejada, però que feia de la seva prosa una substància familiar, una menja casolana, una menja de carn d'olla on no mancava res. Ni la carn magre ni la grassa, la gustosa o la desabrida, ni tampoc l'ambosta de cigrons i els esqueixos de col que calia amarnir amb un bon raig d'oli quan el punt just de la cocció la feia saborosa.

Era fàcil constatar que per més que la seva cultura de rel popular no tingués coneixement de gairebé res del que forneix l'universitari o l'intel·lectual, Teixidor Elias molt sovint feia blanc a l'hora d'emetre un judici de valor, i sobretot en penetrar en el moll de l'os de les passions humanes, de les sensibilitats que les deriven, dels impulsos que les mouen. Així construí un vast retaule d'una obra que treballava dia a dia amb l'afany de l'artesà que coneix bé l'ofici. L'experiència fou en realitat la que l'ensenyà a escriure, a aprofundir, a narrar, a fer viure els personatges en el llindar de cada situació.

Només quan s'acomiadava, deixava de ser, de cop i volta, l'home que s'havia renovent pel sol fet de contar-nos records, aventures, anècdotes. Tornava a aparentar

els anys que tenia quan amb l'ajuda de la voluntat s'allunyava carrer enllà.

De vegades som injustos amb aquells que no coneixem prou bé i als quals amb imperdonable precipitació pengem una etiqueta qualsevol pejorativament o amb sapiències mal enteses. Tots tenim un paper a representar, tots actuem segons les nostres possibilitats o coneixements. No hi ha home que mereixi desdeny o indiferència si ha estat lleial amb una vocació tan arrelada com la que demostrà per les Lletres el nostre amic. D'ençà dels nou anys, quan va escriure i representar la primera comedieta amb vailets de la seva edat, fins als vuitanta, que escrivia vuit hores diàries, Teixidor Elias fou fidel a la seva. Considerem que valdria la pena fer una selecció de tot el que va escriure: teatre, narració, novel·la, memòries, i publicar-ne aquella part que, ben garbellada per una crítica objectiva, donés la mesura de l'autor teatral i del bon prosista que fou el nostre conciuatà. Ell, en definitiva, féu seva la norma d'*Stendhal*, reflectir a través d'un mirall, ni que fos mig entelat pel temps, la vida que estimava.

Montserrat Vayreda
i Trullol

biblioteca

Els fruits saborosos

Josep Carner
Edició a cura d'Esther Centelles
Barna. 1984. Edicions 62

Els fruits saborosos és el primer llibre important que publicà Josep Carner i, en certa manera, una formulació pràctica de la poesia noucentista. Des de la seva publicació, el 1906, el llibre ha conegut diverses edicions i de fet actualment hi ha tres versions diferents: l'originària, la de 1928 i la de 1957. De tothom és coneguda la dèria perfeccionista, l'esforç de correcció que Carner aplicava als seus textos poètics, actitud molt comprensible en aquest cas si tenim en compte que quan va publicar aquest llibre per primera vegada Carner només tenia 22 anys. La present edició crítica, preparada per Esther Centelles, conté un llarg estudi sobre el llibre, a continuació del text de 1957, i finalment dos apèndixs: el primer, dedicat a l'aparat crític de les diferents variants; el segon, el pròleg que Josep Carner escriví per a l'edició de 1928.

Correspondència entre dos guerres

Herman Hesse,
Romain Rolland,
Rabindranath Tagore
Traducció Joaquín Bochaca
Barna. 1985. Nuevo Arte Thor

Dins la interessantíssima col·lecció «El Laberinto», aquest nou títol ens posa a l'abast la correspondència creuada entre tres lúcids testimonis del món d'entreguerres: l'escriptor i musicòleg francès Romain Rolland, el novel·lista alemany Hermann Hesse i el poeta hindú Rabindranath Tagore. Una època apassionant vista per tres homes que saberen estar, no sense problemes i cadascun a la seva manera, per sobre de la barbàrie generalitzada del seu temps.

Guerra en España

Juan Ramón Jiménez
Edició a cura d'Angel Crespo
Barna. 1985. Seix Barral

Hi ha una imatge de Juan Ramón Jiménez que ha fet fortuna: és la del poeta exquisit amb fil directe amb les altures i desentès dels esdeveniments especialment dolorosos que succeïen al seu voltant sobre la terra. Aquest llibre, fruit d'una pacient tasca de recerca d'Angel Crespo, ens dona una imatge complementària: un Juan Ramón Jiménez compromès amb la causa republicana fins el moll dels ossos, un Juan Ramón Jiménez commovedor i tendre, lúcid i solidari.

Història menuda d'una ciutat

«**H**i havia una classe de senyors. Potser ara, proporcionalment al temps, hi hagin més rics, però en aquella època els rics que hi havien eren, a més de rics, senyors». Això ho diu Pere Teixidor Elies la plana trenta-tres de l'obra que comentem (1). Ho diu de la Figueres d'abans de la guerra civil; es refereix a la quarantena d'anys que enceten el segle; parla d'una ciutat doncs, on els rics no es feien xalets suïssos ni escandinaus a les urbanitzacions de l'entorn de la vila. L'època de quan no s'usava el castellanisme «hortera». Aquells rics no ho feien evidentment perquè a l'Empordà no hi passa el cercle polar àrtic i perquè eren «senyors».

«El Liceo era el club dels aristòcrates. L'*Sport figuerenc* el dels rendistes acabalats; el *Menestral* la societat de botiguers, pixa-tinters i saltataulells, i l'*Erato* la de la gent humil i treballadora». (Plana cinquanta). Cada cosa al seu calaix i la calaixera tancada. En aquella Figueres no hi havia l'aiguabarreig interclassista d'avui. Al Passeig Nou (mercat de roba del dijous) els senyors seien en unes cadires i el altres en unes de diferents; al Passell Vell (rambla), els rics passejaven en un costat i els pobres a l'altre; quan escoltaven un concert de la banda, a l'aire lliure, els de barret fort ocupaven un determinat espai i els de gorra tova, l'altre. Per entrar al Liceo, calia ser militar o haver estudiat una carrera; monàrquic i catòlic, i comptar amb la firma de tres o quatre socis. Segons Teixidor, fins i tot l'amor a preu fet també estava perfectament delimitat, segons l'estatus del figuerenc amb urgències i la classe de l'establiment i de la marcolfa. De tercera classe —pela i cinc— innominades, al carrer paral·lel al de la Jonquera; cases rònegues i brutícia. De segona als carrers transversals a l'esmentat, les més populars. Les de primera donaven directament al carrer de la Jonquera o bé eren a la perifèria ciutadana. El local star era *La Torre Vasca* a la carretera d'Olot.

En aquells temps, els dijous els pares passaven imperceptiblement de tractar una transacció de bestiar, a negociar el matrimoni de llurs fills. «—Us donaré la fadrina amb tres jocs de llençols, la caixa de núvia ben proveïda i tres-centes unces d'or, si la voleu casar amb

el vostre hereu. —Home, entenc que ja podríeu arribar a cinc-centes». D'entrada la negativa era assegurada, però no tenien cap pressa i al cap d'una estona: «—Si en trobeu un altre que us en doni més... Oi tal! L'hereu Pollastre de Vilamaniscla em va oferir la seva fadristera amb sis-centes unces, un remat de més de cent caps i deu vessanes amb casa i tot. —Sí, però, on aneu a comparar aquella fadristera amb la meva filla! La Llúcia Pollastre mira malament i té e! cap ple d'encenalls. Ja se li coneixen més de tres pretendents que se li n'han desdit a l'hora de signar els capítols, mentre que la meva Cinta és més jove, és forta i treballadora i sense cap pardalet al cap. De bona fe us asseguro que és una bona guardiola». (p.191). Cada u doncs s'ocupava de les seves competències: els fills es casaven i els pares els casaven. Aquí tampoc no hi havia interferències. L'obra de Teixidor, com totes les obres de memòries, anècdotes, etc., referides a la primera meitat del segle XX, presenten per a descobriment dels lectors més joves d'avui, una curiosa compartimentació social, quant a la butxaca —sobretot—, orígens de cadascú, i quant a àrees d'ocupació. La gent es distreia

també sense sortir-se de la seva cleda social: les festes, balls, elencs teatrals, esbarts corals, etc., es produïen generalment associats a les institucions de l'època: Liceo, Sport, Casino i Erato. Destaquen els capítols dedicats als grups de teatre i als escenaris figuerencs: Municipal sobretot, can Grida, can Cusí, la Cate, pel fet que Teixidor en fou un gran coneixedor, a causa de la seva afeció a les taules que el portaren a escriure i a dirigir obres i grups fins i tot al *Romea* de Barcelona. Aquests capítols teatrals, orfeònics, festius a més mostren, donada llur diversitat i varietat, que constituïen la principal diversió/distracció ciutadana durant la prehistòria de la ràdio, TV, «600» i quasi el cine.

Excel·leix Pere Teixidor a l'hora de descriure els tipus humans coneguts entre els figuerencs, de l'estil de «El Tot», «El Mitjanit», «En Domingo de la Punta». «En Menja i Dorm», els quals, com indica el seu nom, pertanyien a l'estament «popular». No és tan afortunat en canvi quan fa el panegíric de les personalitats establertes (polítics, rics, savis), amb notables innexactituds i amb un incondicionalisme que s'arreglera amb aquells «amors que ma-

ten». Ara, els retrats dels «populars» són ben característics, com ho són els moments dedicats a les institucions i costums ciutadans: Santa Creu, revelles, carnestoltes, aplecs, «Llucietes» (modistes), Nadal; i en la «petita història» viscuda personalment i des de la seva perspectiva, de la ciutat. Probablement sigui l'únic que ha escrit sobre el barri del *Garrigal* en el sentit de barri «xinès». I és en aquest sentit que ho esmentem. Així ha deixat constància per a la història ciutadana del *Vista Alegre*, la principal taverna del barri, que no tancava mai, situada en front de la Torre Gorgot, freqüentada per «ressopaires» i meretrius; d'algunes pupil·les, mestresses i gigolós; dels gitans que hi vivien i d'en Marons, llur cap natural.

D'aquesta obra de 560 pàgines en podríem parlar sense parar. Costumista —per posar-li alguna etiqueta— a l'estil del que escriví fa cent anys Emili Vilanova, sobre el barri barceloní de La Ribera, o en fa doscents, el Baró de Maldà sobre una Barcelona pre-industrial i molt semblant a la Figueres de Teixidor. Inapreciable complement de les cròniques històriques de Rodeja i Barnils: *L'Anecdolari* permet de ficarnos, amb l'autor de cicerone, per les cases dels besavis dels vilatans d'ara i ens convida a anar amb ell de bracet per aplecs i funcions, fires i passeigs.

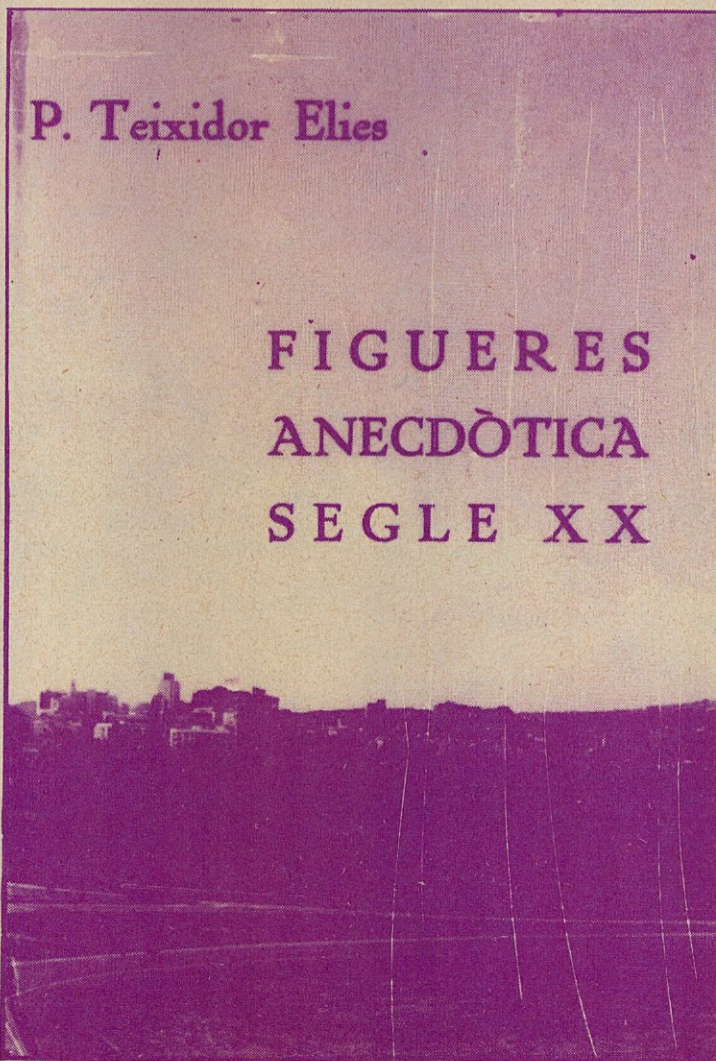
L'edició està exhaurida; a les biblioteques públiques n'hi ha un exemplar. El volum està il·lustrat amb uns dibuixos de l'autor naïfs i d'oportunitat discutible. La llengua hauria d'haver passat pel retoc del corrector. El catàleg de figuerencs il·lustres s'havia d'haver reduït als personatges-mobiliari ciutadà, i deixar els prohoms per als entesos.

Magnífica, necessària, obsessió útil, l'obra. Ja ho hem dit. Amb aquestes darreres característiques corregides hauria excel·lit. Excel·lirà, esperem, en una pròxima edició.

Joan Ferrerós

(1) Figueres anecdòtica. Segle XX. Pere Teixidor Elies. Figueres. Gràfiques Pujol. 1978

Portada del llibre de Pere Teixidor i Elies, avui pràcticament intromable

Fa poques hores que hem passat per davant de la península de Circeo, on Ulisses hi visqué durant un any, en companyia de la deessa Circe. Per tant, devem haver passat prop de l'illa de les sirenes.

Aquesta part del viatge, des de l'estret de Messina (Escylla i Caribdis) fins a Civitavecchia, és la que ens desvetlla els gran records mitològics que amaneixen els passatges per a mi més bonics de la gran aventura del navegador d'Itaca. El que em sembla més important dels poemes homèrics és l'alegria per l'existència sensible, aquest parlar-nos de palaus, banquets, caceres, enmig de lluites, passions, aventures... Llegint l'Odissea a la coberta del Danae, ahir a la tarda ho pensava: Homer és un innocent que menteix per tal d'agradar. Certament, es poden posar totes les objeccions històriques que es vulguin a l'Odissea; però la lectura d'Homer, avui, nou de novembre de 1984, continua causant l'efecte original que pretén.

Però, senyores i senyors, el mite s'acaba: avui ja no haurem d'imaginar tant, i sí observar i deduir més: anem a fer uns saltets turístics i enlluernatius a través de l'urbanisme de Roma. Perquè només es tracta d'això: uns saltets de vol estrictament gallinaci, com diria Josep Pla.

Desembarcats a Civitavecchia a quarts de vuit del matí, un autocar ens porta fins a Roma «pel llom d'una autopista / que ofereix la millor vista». Primera parada, al Monte Gianicolo, als peus de l'estàtua equestre de Garibaldi, que dona l'esquena al Vaticà i mira, per l'ampla balconada del Gianicolo, la ciu-

tat anomenada eterna. La meva primera feina, bon punt trepitjo aquest soler immortal, és fisiològica: són les gangles i problemes d'anar a remolc d'un nombrós ramat, on no es tenen en compte els ofecs individuals. Una ufanosa mata d'acant m'és un valuós col·laborador. El temps de prendre un «capuccino», i apa! cap a l'autocar, que amb quatre maniobretes de res ens deixa a la mateixa plaça de Sant Pere. L'animació i admiració habituals, mentre travessen l'ampla plaça. La guia

ens explica la curiositat del punt exacte dibuixat a terra, des d'on, donant la volta amb la mirada a la columnata de Bernini, de les tres columnes de fons només se'n veu una. I això de cap a cap de la plaça.

Girem cap a la dreta, per a anar a veure —de lluny— el que és l'entrada oficial al Vaticà. Vull dir a les dependències dels palaus vaticans. Els suïssos, rígids i virolats, tenen un aire distret, extasiat, com uns soldats de plom de fastuosa decoració.

Dins la basílica, primera visita obligada: «La Pietà». Aquesta és l'única obra —diuen— que Michelangelo signà. I ho féu a la cinta que creua el pit de la Mare de Déu. Vasari afirma que això indica la satisfacció de l'artista davant del resultat obtingut. Michelangelo degué tenir algun motiu teològic ocult i personal, perquè a «La Pietà», la cara de la mare és desproporcionadament jove, tenint en compte l'edat del fill...

Tot d'una es produeix el que, donades les circumstàncies, en podríem dir «el cisma empordanès»: els de Figueres ens separem del grup i de la guia que el mena, en saber que el gruix de l'expedició no baixaria a la cripta a veure les tombes dels Papes. Ens n'hi anem pel nostre compte. Al cap d'una hora llarga, ens tor-

Roma la perdurable

Il·lustració de Lluís Roura

fotos, una moneda a l'aigua, un cop d'ull a l'amic Neptú i a la seva cobertura arquitectònica, i apa! Cap a l'autocar falta gent.

Ens deixa llavors a Via Condotti. Una hora i mitja, Desproporcionat! Ens sembla que amb una hora i mitja tindrem temps de tot. Pugem a Trinità dei Monti, on un membre de l'expedició se'ns descarria. Alarma general. Tots patim, mentre l'ovella perduda intenta pel seu compte tornar a la cleda de l'autocar. Vistes sobre Roma. Penso en Stendhal, des de dal de tot de l'escalinata, a la mateixa porta del temple: «...Je monte l'immense escalier de Trinità dei Monti, que Louis XVIII vient de faire restaurer avec magnificence. De la table où j'écris je vois les trois quarts de Rome; et, en face de moi, de l'autre côté de la ville, s'élève majestueusement la coupole de Saint Pierre. Le soir, lorsque le soleil se couche, je l'aperçois à travers les fenêtres de Saint-Pierre, et, une demi-heure après, ce dôme admirable se dessine sur cette teinte si pure d'un crépuscule orangé surmonté au haut du ciel de quelque étoile qui commence à paraître...»

Al vespre, en tornar cap a Civitavecchia, dintre del suau bressoleig de l'autocar i sota l'esmoreïda llum del dia minvant, em preguntava: Qui pot dir que coneix aquesta enorme ciutat que és Roma? Potser el Vaticà, per la immensa quantitat de temples —ergo sucursals— que hi ha per tot arreu, és l'únic que la pot conèixer més o menys bé. Roma és una ciutat per viure-hi sense fer res, tenir una renda ben abundosa, i dedicar-se a la badoqueria metòdica i permanent.

Josep Valls i Grau

A la Llibreria
ELS TROBADORS
de l'Escala hi trobareu
llibres de nou i
llibres de vell

Llibreria especialitzada
en temàtica
de l'Empordà

Més sobre Massot.— L'afirmació de Ricard Salvat (Catàleg homenatge B. Massot, Museu de l'Empordà, 1975) segons la qual Bartomeu Massot comença a assajar l'abstracció els anys 1955/56, dada recollida citant fonts per Carme Sanglas («Apunts al natural d'un insòlit viatge pictòric») en l'edició de papers empordanesos del passat desembre, és totalment inexacta segons Josep Vallès Rovira, el qual assenyala el 1958 com a data certa dels primers

abstractes del pintor.

Aquest i altres extrems són exposats pel crític d'art Josep Vallès, vell amic i bon coneixedor de la vida i l'obra de Bartomeu Massot, en aquesta rèplica torrencial i espontània que en ha fet arribar, els paràgrafs més significatius de la qual publiquem a continuació.

Proposta homenatge amic Massot i altres punts

Si aquell període (l'autor es refereix als primers anys 50) hagués representat iniciació abstracta (ara cronològicament trasplantada) certament no l'hauríem pas oblidat. 1955 conceptual, formalment, era impossible concebre l'espacialisme en vies formació, total generalment desconegut nostre País; únics quadres no figuratius (banda reproduccions Miró, altres) havíem vist (ell, jo aficionats general) sorprenent nostre esperit foren textures informalistes (no espacialistes) Antoni Tàpies presentades primera vegada Mostra Oficial, III Biennal Hispano Americana, Barcelona, precisament 1955; Meu hi exposà «Les Garrigues» accent postimpressionista; alguns pintors assajaven l'abstracció; sols Tàpies (1952), Cuixart, després Tharrats havien assolit l'informalisme Catalunya; arreu l'estat Espanyol Saura, Chirino i altres pocs; Grup «El Paso» tendència informalista no apareix fins 1957.

Data 1955 «Formes de l'espai» reproduït catàleg Exposició Massot Museu Empordà, 1975, és inexacta, igual qualsevol altra semblant mateixa data.

Després paisatges postimpressionistes, figures perfils retallats, va passar 1956 imatges esquemàtiques punyent color (expressió seu trauma sentimental, renyirem l'hora respectives xicotetes), llapis ceres «Plàtans Rambla», «Cafès», etc., suport fau-vista; tons encesos evoquen Matisse, exposat Sala Icària, 1957, presentació nostre catàleg (primera escrita referida una mostra figuerenca); aviat ens separarem; jo reenganxat Ifni, ell marxa terres més tranquil·les no menys arrevatades, París; allà seu intim transtorn s'asserena sense perdre impuls seu personal inconformisme creatiu: suaus, vives transparències guaches l'apropen Dufy; endevina sense copsar encara l'abstracció.

Ens transmet seves impressions lletra 9 octubre 1957, Residència d'Estudiants Col·legi d'Espanya parisi, Tiradores Ifni nº 1; hi ha tornat després passar Nadal Figueres, acompanyat Vicens Armandares seva muller Carmina, Evarist Vallès; parla comú amic Diumenge Sánchez (e.p.d.), tramet delers, propòsits, exposició Museu Alt Modern Homenatge Literatura Francesa, presenta obra inspirada André Maurois «Els tres Dumas», treballa quadre «Torre Eiffel», gran plànols color, edicte Delaunay; obra, diu, li motiva gran satisfacció; treballa muntant exposicions «Galerie Berneheim Jeune», Faubourg Saint Honoré, l'entusiasme obra Van Gogh, Renoir, Cézanne, Bonnard; ni un mot sobre l'abstracte.

És ben veritat, verí interior

punxa; rebel convençut progressista, delbel-lador posicions establertes, aparences, sentirà personal fiblada l'estabellarà vers l'informalisme, predomini cromàtic seva sensibilitat havia ja intuït (com agudament observà Salvat); marge natural, emocional incitació no assolirà (però) Informalisme com important etapa demostrativa seva evolució fins tornada París 1958. Des d'Ifni vaig participar enquesta dirigida Modest Rodríguez Cruells publicació «Revista», Barcelona 1957/58; nostra defensa Art no figuratiu no fou agrat Meu, llavors enamorat esquemes, geometria Poussin; va fer-me saber amicalment: «quan vegi el Pep ja el fotogràfic». Després sempre cordial em donà raó.

Dues primeres pintures experimentals B. Massot abstractes, pintades casa nostra, són dues ceres 1958 (m'ho havia callat fins ara), me les oferí seguint vell ritus cerimoniós prova compenetració

més que amistosa, quasi recent acabats, feia dos dies havia dormit casa meua; el seu antecendent pròxim és «El Far», qual versió petit format em pertany, fermes plànols estructurals terrosos, vermells pròxims Cézanne. Abans sensibilització formes circulars seu Informalisme concentra retes esquemes lineals presos forta embranzida emocional: bé ho expressen quadres junt seu retrat Estudi (carrer Peralada, damunt Can Clarà), publicat HORA NOVA dit nº 392, exposats Ate-neu Barcelona, mateix 1959.

Seguim fonts escrites: «Carnigó» nº 107, Enero 1963, publica «Massot al desnudo» copio següent: «Cabe destacar que Massot (tambien cronològicamente fue con Vallés los primeros de nuestros abstractos, precisamente en el momento, a su vuelta de París, para no dejar de ser opuesto a sí mismo, que *pregonaba* un rabioso figurativismo y alcanzaba su lápiz gran fuerza

expresiva con el retrato, los rostros del Director de Escena Salazar y de J.V.R. (servidor vostés) lo aseguran». Aquest article, igual tots meus sobre ell (llavors ningú no escrivia llargament sobre seva pintura) foren seu absolut agrat, se'n mostrava ufanós; mai no els ha desmentit ni contradit (discrepàncies apareixen després sa desgraciada marxa) meu article «El trepidante Ritmo Plástico de Bartomé Massot», Tele/Expres, 28 agosto 1970, li va agradar tant, el tenia penjat seu estudi carrer Cerdanya, Barcelona.

Si tot l'exposat no és pas suficient, deixem sia ell mateix, sortosament revingut, aclareixi conceptes, traslladem aquí paràgraf repetit número HORA NOVA, «Massot per Massot»: diu: «Vaig començar amb un impressionisme pur pintant directament del natural. (...) Després, ja a París, vaig passar a un constructivisme de tons fauves del qual se'n deriva-

ren les meves primeres recerques informalistes. Això ho feia el 1957 per a derivar després cap a un constructivisme abstracte amb algunes sortides a l'espai amb construccions en espiral. D'aquesta tendència eren els quadres que vaig penjar a l'Ateneu de Barcelona el 1959».

És prou clar, cap referència abstracció 55; tot cas una experiència aïllada no conforme característiques etapa evolutiva; galopant sensibilitat Meu Massot l'apropa escarrassar abstracció; no l'assoleix degut moment inspiració divina miraculosa 55; és producte ferma, incisiva, progressió incitant seu tremp avantguardista acord inquietuds el volten; això tindrà lloc, com ell diu «després 1957», és a dir, tornada París 1958/59; fita important seu estil plàstic.

Revalorització pictòrica Meu ha d'ésser empeny tots sense exclusivismes, equívocs, ni monopolis; temps ençà figura Meu provoca enfrontaments, no volguts ningú, crec; no entenem pas actitud no deixar participar sa obra manifestacions col·lectives, vida fou impulsor; última mostra fou negativa; inclusió «Exposició Grup Indika» (fou cofundador), Museu Empordà 1981/82; és l'únic pintor seva generació no representat dita Pinacoteca, havent-ho demanat repetides vegades, essent costum acceptada tot expositor, casa nostra, viu, traspasat, deixi obra Museu; no entenem pas aquesta postura pugui afavorir algú; certament, sols perjudica memòria, producció Massot.

M'ha mogut present comentari estima sento Meu, seva pintura, sense cap mena de restricció mental i comparació sobre presumptes primerenques iniciacions avantguardistes, que no porten enlloc, desvirtuen sa obra; ens interessa segell ben personal conjunt sa producció acord afans, evolució cronològica plàstica seus (nostres) dies; és pintor empordanès, relligat Empordà, acompanyat experiències foranes donaren sentit avantguardista seva producció.

Sols resta un dubte, quadres datats 1955; ell dimoni bo entremeliat, contradictori, fotetes, s'autodenomina «Bufó segle XX» podria haver-nos deixat aquesta última entrebancada facècia. No acceptarem polèmiques, si volem, debat públic fonamentat textos, proposo moderador Narcís Pijoan.

Creiem Meu es mereix homenatge sincer, unànim, a complits deu anys seu adéu; brindem idea amics Joventuts Musicals, relligats reivindicacions plàstiques empordaneses, conjuntament Mestre Josep Bonaterra Gras, centenari seu venturós naixement. Crec tindriem col·laboració tothom.

Josep Vallès

«La Nena Blava» (1954), un esplèndid Massot figuratiu

La Filmoteca de la Generalitat, a través de l'Ajuntament de Figueres i del Cine-Club «Globus», ha programat un cicle de 10 pel·lícules que amb el títol de «20 anys de cinema alemany» volen reflectir d'alguna manera l'evolució del cinema alemany en aquests darrers anys. Les projeccions començaren el 25 de gener amb el film «Effi Briest», de R.W Fassbinder, i

finalitzaran el 29 de març amb «El Andar erguido», de Christian Ziewer. Josep Mª Cortada comenta aquí alguns dels fets que han marcat el naixement i la presència d'una de les cinematografies més interessants aparegudes amb posterioritat al neorealisme i a la «nouvelle vague».

D'Oberhausen a Texas: 20 anys de cinema alemany

Hem de partir del fet que després de la segona guerra mundial i fins ben entrats els anys seixanta, la cinematografia alemanya es trobava entre les més pobres d'Europa Occidental; proliferaven els films d'aventures, versions de revistes musicals anomenades «blanques» o films policíacs de baixa qualitat. És un cinema totalment allunyat de la realitat, un cinema que no sap reflectir el moment econòmic, polític i cultural que viu el país.

A principis de la dècada dels seixanta, el resorgiment econòmic, el nou modus de vida que imposa la societat desenvolupada l'esclat d'un moviment que pretén la resurrecció d'una cultura nacional, exigeixen que el cinema alemany adopti noves formes d'expressió que impedeixin la seva pròpia autodestrucció i aturin el descens en el nivell d'espectadors.

El 1962 fa fallida la gran companyia de producció UFA, fundada el 1917, la qual havia vertebrat els períodes de major esplendor de la cinematografia alemanya. Un mes després d'aquesta fallida, el 28 de febrer de 1962, un grup de vint-i-sis cineastes reunits a la ciutat d'Oberhausen amb motiu del festival de curts-metratges que allí se celebra firmen un manifest que planteja la necessitat d'una alternativa i ataca els plantejaments d'un període cinematogràfic banal i mal orientat.

Malgrat tot, el moviment que sorgeix al voltant d'aquest manifest es mostra contradictori i no comencen a veure's materialitzades les seves propostes fins passats uns anys. El canvi ve determinat per la introducció d'una nova política cinematogràfica, la qual

és possible mercès a l'estat d'opinió creat i a la pressió d'alguns cineastes, fonamentalment Alexandre Kluge (del qual el cicle recull «Una muchacha sin historia» de 1966): Es crea el «Kuratorium Junger Deutscher Film» (Patronat del jove cinema alemany) que participa en la finançació de films de realitzadors debutants i, a la vegada, s'arbitren altres sistemes d'ajut econòmic.

D'aquesta forma, l'any 1966 diverses pel·lícules alemanyes obtenen premis a festivals internacionals de tal manera que aquesta cinematografia es col·loca en aquest moment entre les més avançades d'Europa. Manuel Pérez Estremera en el seu llibre «Fleischmann, Kluge, Schlöndorff, Straub ¿Un nuevo cine alemán?» (Ed. Tusquets, 1970) planteja l'interrogant, però, de fins quin punt l'ajuda i el recolzament de l'Estat i la indústria per a aquest «nou cinema» no representen les bases de la seva pròpia destrucció integradora. Del seguit d'autors que presenten els seus primers films en aquests anys (Kluge, els germans Schiamoni, Schlöndorff, Schaff, Reitz...), Pérez Estremera només destaca als quatre esmentats i titlla de «funcionaris» una sèrie de directors cinematogràfics significatius en un principi, però oblidats progressivament.

La voluntat dels autors d'aquesta primera generació és la de fer un cinema d'autor que reflecteixi alguns dels problemes que la societat del benestar viscuda aleshores no arribarà a manifestar fins més tard: el feixisme latent en una societat d'aparença democràtica, les relacions individu-Estat, les noves formes d'explotació econòmica...

El 1918 es produeix una modificació del sistema de protecció a la cinematografia que trenca per uns anys aquest renaixement, malgrat tot, les bases ja han estat col·locades i això determinarà l'aparició d'una segona generació de cineastes a principis dels anys setanta que aconseguirà una popularitat i projecció encara més grans.

El seu sistema de finançament, en aquest cas, passara per la televisió, fonamentalment. De la mateixa manera que la concessió d'ajudes econòmiques per part de la televisió pública ha permès al cinema italià la presentació d'importants obres en aquests darrers anys, films tan populars com «El matrimoni de Maria Braun» de Fassbinder han comptat amb fortes inversions de diferents canals de la televisió alemanya.

Els autors d'aquesta segona generació aconseguixen novament tenir una presència important que, en algunes ocasions, depassa els cercles europeus d'art i assaig als quals havien estat reduïts. A la vegada, diferents festivals internacionals premien els seus films: així Margarethe Von Trotta guanya el Lleó d'or a Venècia a 1981 amb «Las Hermanas Alemanas» i Wenders l'any següent amb «El estado de las cosas» (projectada al Cicle que esmentem).

Una nova variació en la política cinematogràfica de l'Estat alemany ha canviat radicalment la situació en aquests darrers anys: La retallada d'ajudes econòmiques a aquells films que no obtenen un rendiment de taquilla acceptable.

Aquesta decisió ha posat al descobert a autors anteriorment «prometedors» que en l'actuali-

tat es bolquen a productes de consum, entre ells, Wolfram Petersen, autor d'«El submarino» i «La historia interminable», films totalment allunyats del que havia fet fins fa poc anys. Margarethe Von Trotta ha manifestat que la finançació estatal, i fins i tot l'existència, d'un film com «Las Hermanas Alemanas» seria inviable a Alemanya en aquest moment.

Si Fassbinder fou, abans de la seva mort, l'exponent principal del «nou cinema alemany», Wenders ho és en aquest moment, sobretot després de la presentació de la seva darrera obra «Paris, Texas», filmada a Estats Units i aclamada al darrer festival de Cannes on guanya la Palma d'Or, malgrat que aquest film sigui difícilment classificable en un clíxé de «cinema nacional».

Per una altra banda, Schlöndorff sembla inclinar-se també cap a un cinema de «prestigi» fonamentat en l'adaptació de novel·les de gran qualitat que el redueixen cada cop més al paper de bon artesà.

Malgrat tot, cineastes com Syberberg, Reitz, Schoereter o Kluge encara són capaços d'ésser fidels a si mateixos i de no amotllar-se a les presions de les grans indústries. Saben fer encara un cinema de tipus personal i inclassificable, ple d'inventiva. Hem de lamentar que el cicle programat per la Filmoteca a la nostra ciutat només inclogui un dels Schoereter menys representatius («El reino de Nápoles») i un altre de Kluge excessivament primerenc («Una muchacha sin historia»), els quals no ens permeten valorar el moment creatiu i el significat de la proposta d'aquests autors menys convencionals.

Per una altra banda, el cicle ens permetrà conèixer films molt significatius en el procés de creació d'aquest «nou cinema alemany» com «Escenas de caza en la baja Baviera» de Peter Fleischmann o obres poc conegudes d'autors tan populars com Herzog («También los enanos empezaron pequeños») o «Margarethe Von Trotta («Las hermanas o el balance de la felicidad»).

Josep Mª Cortada i Puig

Homenatge a Tomàs Mallol

Tomàs Mallol (Sant Pere Pescador, 1923), un dels pioners de la realització cinematogràfica a l'Empordà, serà objecte d'un meregut homenatge organitzat per la Conselleria de Cultura i Ensenyament de l'Ajuntament de Figueres, l'Agrupació de Cinema Amateur «Pas Estret» i el Cine Club «Globus», sota el patrocini de l'Ajuntament de la ciutat. L'homenatge, al que s'han adherit nombroses entitats ciutadanes, tindrà lloc els propers dies 28, 1 i 2 al Casino Menestral. Entre els diversos actes previstos, destaquem la projecció, amb comentaris del propi autor, d'un bon nombre de curts realitzats per Tomàs Mallol des de 1957. Tota una vida d'apassionada dedicació al cinema es veurà així reconeguda amb aquest homenatge al que papers empordanesos s'hi afegeix de manera incondicional.

VIDEO CLUB FIGUERES

Sta. Margarida, 5
Tel. 51 14 80

FIGUERES

EL N° 1
EN VHS

IMATGE

i SO

VIDEO • TVC • HIFI

SERVEI TÈCNIC PROPÍ - AMB VIDEOS:
SONY - JUC - HITACHI - MITSUBISHI

C/. Sant Vicenç, 29 Tel. 50 70 60 FIGUERES

VIDEO CLUB LA PLAYA

Monturiol, 4
Tel. 50 36 43

Caamaño, 3
FIGUERES

VIDEO CLUB OLIVA

T.V. -- VIDEO

C/. Pep Ventura, 7

Sistema VHS
i Betamax
Totes les pel·lícules
multinacionals

Tel. 50 98 53

FIGUERES

Electrodomésticos imagen y sonido

RÀDIO - TV - HIFI - VIDEO

Pujada del Castell, 10 Tel. 50 21 03 FIGUERES
C/. Puig-rom, 34 Tel. 25 51 89 ROSES

VIDEO-CLUB FOTOGRAFIA

Rutlla, 1

Tel. 50 18 15

FIGUERES

VIDEO-CLUB

SISTEMA VHS-BETAMAX-2000
Especialitats en il·luminació,
so i vídeo

C/. Norfeu, 21-25

ROSES

VIDEO CLUB parc

SISTEMA VHS - BETA - 2000
Venda de «cassettes» de jocs per a
ordinadors personals.

Sistema: Vic-20 - Comodore 64 - Spectrum 48k
Vivendes del Parc, Bloc C Tel. 50 56 87 FIGUERES

D'entre la diversa oferta per a consum de videòfils, les monografies de temes culturals especialment fetes per a vídeo són un capítol quasi desconegut. D'elles parlarem avui.

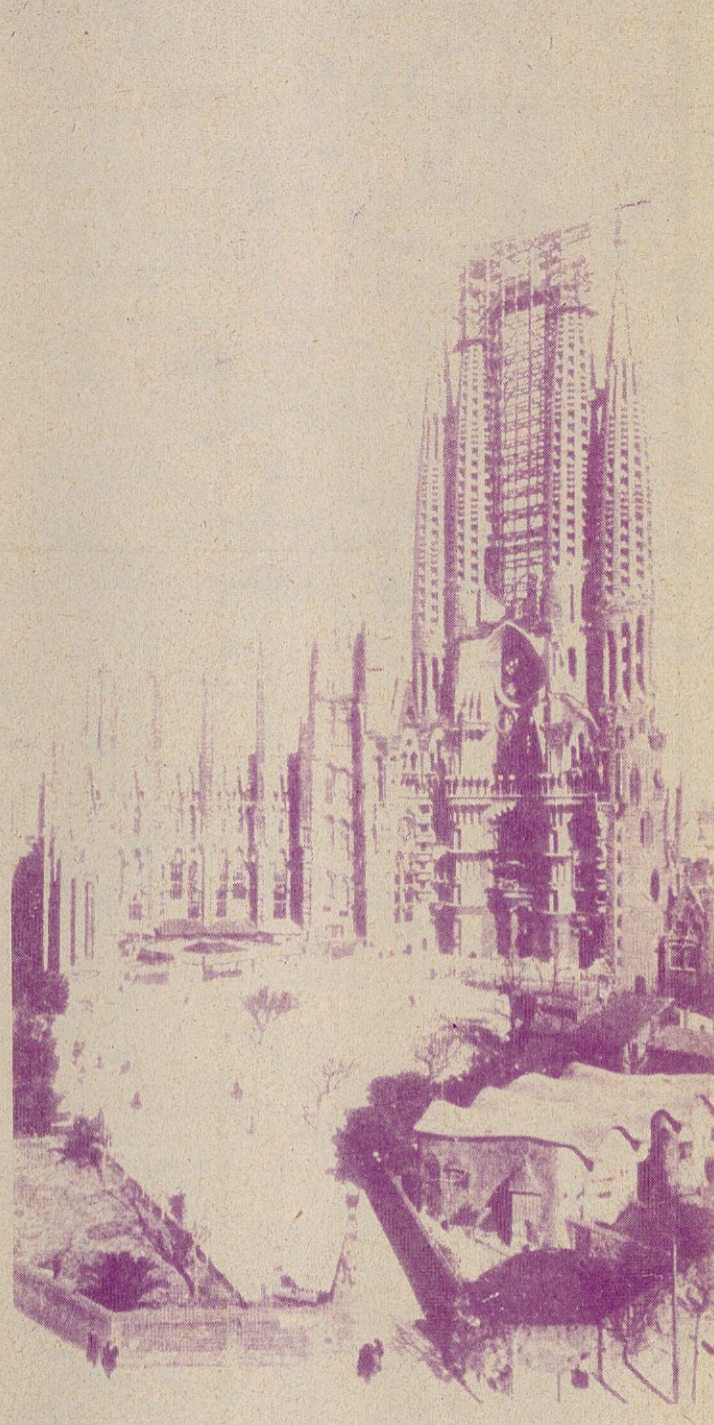
Llibres per a veure en pantalla

El nom de MCTV pot fer pensar en un hipotètic departament audiovisual del Ministeri de Cultura però, en realitat, són les sigles de *Mi Canal de Televisión*, una societat anònima amb unes activitats francament insòlites en el petit univers del vídeo: a més a més de comptar amb un catàleg de cinema espanyol d'allo més ranci, MCTV està produint des de fa uns anys una sèrie de cintes de caracter cultural.

MCTV té registrada la denominació videollibre, neologisme que diu molt en favor de la desitjable simbiosi entre dos móns, la lletra impresa i la imatge, tot sovint enfrontades. Ells insisteixen en que la seva idea basica esta en la superació del document a la manera cinematografica. «mitjançant la utilització de textos, imatges i sons aplicats a un tema coneret, ja que els respectius autors concebeixen llur obra en funció del conjunt». De la realització i la música se n'ocupen, generalment, Eduardo Moé i Angel Arteaga; els textos i els guions corresponen a especialistes com José Jiménez Lozano, Jaime Delgado, Luis Rosales, Diego Angulo, Gregorio Marañón, Juan Bassegoda o Hipólito Escolar.

Jesús Garcia, director tècnic de MCTV, explica que els videollibres «no són competència dels llibres convencionals, sinó el seu suport». Ara bé, la literatura de promoció de MCTV designa a les cintes com a *volums*.

Fins el moment, tenen disponibles els corresponents a Gaudí, Segòvia, La Alhambra, El Museu d'El Prado (dos volums) i Teresa d'Avila. Els resultats són dispars: en els corresponents al Prado seria desitjable una més gran nitidesa visual i un tractament menys distanciat; en canvi, les imatges granadines estan il·luminades pel verb apassionat de Luis Rosales, que aprofita l'ocasió per a fer vots per la tornada dels safardites i dissenyar de que el *Serrallo* sigui l'entrada turística a La Alhambra, o confessar el seu desig de morir en el Generalife. La corresponent a Teresa d'Avila conté elements dramàtics sense però «les distorsions efectistes de la coneguda sèrie televi-

El món d'Antoni Gaudí, una de les produccions de MCTV

siva», segons asseguruen els de MCTV.

Aquests cinc títols a part, MCTV està editant cintes dedicades a La Biblioteca Nacional, Toledo, La ruta del Quitxot, Història de l'Edat Mitja, Història del Llibre, Sòria i Machado. Compten amb mitjans de producció propis i el

convenciment de que es tracta d'una empresa arriscada que donarà resultats a llarg termini. En termes comercials, tal vegada sigui una bogeria, però no hi ha dubte de que estem davant d'un projecte encomiable.

F. Gelabert

PLAYTRONIC Video-Club

VHS i BETA
NOMÉS LLOGUER

Avgda. Marignane, 6 - Tel. 51 02 20 - FIGUERES

Titus Rex dixit.— El carnaval ens ha deixat aquest any la monòtona ressaca quaresmal de sempre i uns papers inèdits: el discurs que el Rei Titus, monarca protector i un xic atrabiliari de les Carnestoltes figuerenques, adreçà a la ciutat des del balcó d'un Ajuntament més Casa de la Vila que mai. Almenys per un dia, per uns minuts, aquest Rei rupturista i desinhibit féu viure a tots aquells que encara no han mort del tot la il·lusió de no ser súbdits de cap bandera en un espai que per uns instants deixava de ser la tediosa colònia vaticana perfumada de Ceba i el perillós protectorat ianqui en el que, segons sembla,

malvivim la resta de l'any.

Aquesta peça oratòria, sortida de les mans mercenàries dels *fontaners* del monarca, consta de tres parts ben diferenciades, tal i com estableix la més acreditada de les preceptives retòriques del ram. El discurs s'obre amb una salutació quasi ecumènica, segueix amb un diagnòstic precoç de la situació (necessàriament catastrofista) i desemboca en la proposta d'una Constitució i en el repàs urgent dels problemes ciutadans contemplats a la llum de la nova carta magna. Le voilà.

Parlament del Rei Titus al Molt Honorable poble de la República Divergent de Dalilàndia

Ave, senyor batlle i regidors, funcionaris, «parats» i «urbanos», menestrals, propietaris i recaptadors, «camells», notaris i altres «manos».

Ave, arxiprest i capellans, concubines i «chaperos», descreguts, beates i amants, socialistes i «alianceros».

Ave, vagos, cornuts i futbolistes, culs de cafè, murrís i lladregassos, alcohòlics i saltamatalassos, majorettes, lletraferits i centristes.

Salut, putes i cafeters, recaders, periodistes i grillats, mecànics, pintors i hotelers, ferraters i ensotanats.

I ben trobats tots els botiguers, locutors i peixateres, mestres i pixa-tinters, arxivers i castanyeres, perruqueres i altres xafarderes.

Bona nit, apotecaris, sastres, teòlegs i paletes, armers i els qui despatxen betes i experts en passar el rosari.

Salut tots, ciutadans de Dalilàndia, que us heu aquí reunit en aquest racó de Pujolàndia a punt de beure, «jalar» i masegar el llit després d'escoltar aquest sofregit.

I també vosaltres, habitants de Monturiolgrad, empenyadors camarades que a *Lorcacity* veniu de vegades amb promeses sota el braç i la cua encesa entre les cames.

A tots vosaltres, gent com cal i com no cal, tinc un missatge que donar-vos aquests dies de Carnaval

PROJECTE DE CONSTITUCIÓ PER A LA REPÚBLICA DIVERGENT DE DALILÀNDIA

Anem per feina ciutadans.

Com tots sabeu, un fantasma recorre puntualment l'Empordà: és el fantasma del vostre rei Titus, del monarca sense regne que un cop a l'any, per aquests dies de Carnaval, deixa sentir la seva veu quasi lliure, insurreccional i milenària en aquesta República Divergent de Dalilàndia en la qual malvivim, per a consol de totes les afliccions, de tots els maldecaps, de totes les insatisfaccions de totes les humiliacions...

Ja n'hi ha prou de patiments, ciutadans de Dalilàndia! Ja n'hi ha prou de dur estacada al coll, com si fos el nostre destí, la feixuga cadena de l'exploació i l'avorriment!

I és per tot això, ciutadans, per a esborrar de les vostres vides tot el tedi acumulat des que els grecs van fotre el camp, i per a fer possible una convivència més estimulante entre nosaltres, almenys fins que arribin els ianquis i els seus aliats, que ara poso al vostre abast i sotmeto a la vostra consideració, com a assemblea sobirana d'aquesta República que ara constituïm, el següent projecte de Constitució que ara us llegiré. Diu així:

Títol Primer: De les limitacions.

Article primer.— L'única limitació acceptada com aital en aquesta República, el nostre únic enemic, és el Temps, pare de la Mort i mare de l'Oblit. Tots els ciutadans de Dalilàndia tenen l'obligació de declarar-hi la guerra sense condicions i sense interrupcions.

Els desertors seran expulsats de Dalilàndia i desterrats a Figueres, on podran ser empresonats a la Torre Gorgot si el Soviet Convergent d'aquella ciutat així ho creu necessari per a mantenir-hi l'avorriment i la prosperitat.

Article segon.— A partir d'aviu resten abolides en aquesta República la pobresa, la ignorància, l'avorriment, l'enveja, la cobdícia, el dolor, l'estupidesa i el sofregit de Ceba. Tot aquell que no estigui malalt i que sigui sorprès pel Comitè de Deliri Públic en una d'aquestes debilitats, serà condemnat, com a càstig exemplar, a dur barretina de plàstic transparent i a copiar deu vegades, amb bona cal·ligrafia i al bell mig de la Rambla els dies de tramuntana, les obres completes dels pares fundadors d'aquesta República, els molt honorables senyors Carles Fages de Climent i

Alexandre Deulofeu, a escollir. El fet de ser analfabet o manc no eximirà ningú del compliment de la pena.

Article tercer.— Els dos articles anteriors són fonamentals, però millorables. Solament l'assemblea lliurement constituïda, sota la meua presidència, dels ciutadans de Dalilàndia i tots aquells que estiguin de pas per la nostra República podran introduir-hi alguna modificació.

Article quart.— Per la present, declarem la pau a tot el món, inclosos el Vaticà, l'OTAN, Gibraltar, Andorra, Ceuta, Melilla i els venedors a domicili. Un acordat particular amb cadascuna d'aquestes potències s'encarregarà de fixar-ne les relacions, basades sempre en el respecte i el desconeixement mutus.

Títol segon: dels drets

Article primer i únic.— Tot està permès en aquesta República, llevat d'estimar sense amor i perdre la memòria.

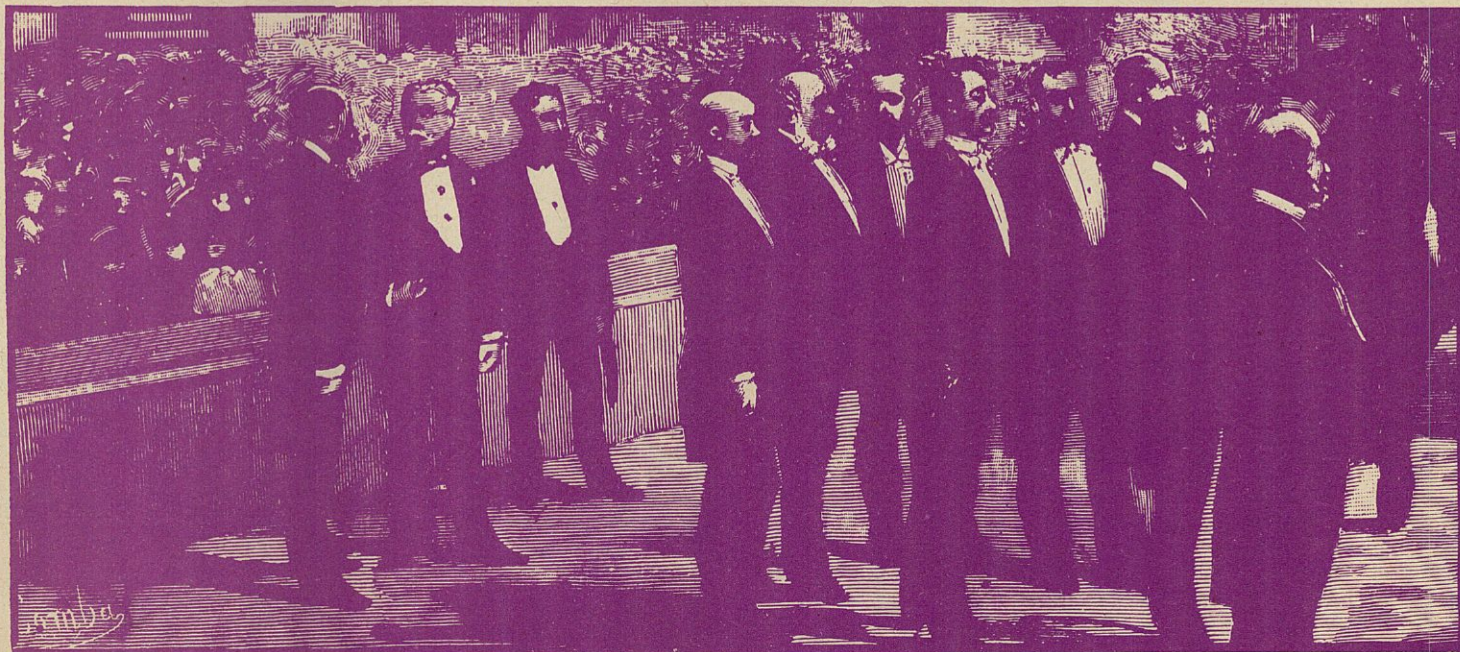
A Dalilàndia, a 16 de febrer de 1985

Signat: Jo, TITUS REX EMPORITANO VITA ET VICTORIA

Subdits de Dalilàndia i torracollons d'altres bandes, amics i còmplices tots,

¿accepteu lliurement aquesta Constitució per a regir les vostres conductes mentre el Carnaval ens uneixi i fins que la realitat ens separi?????????

Resta promulgada, per aclamació, la Constitució de la República Divergent de Dalilàndia!!!!

El Comitè Central de l'Associació de la Premsa de Dalilàndia, atònit després d'escoltar el discurs del Rei Titus

Parlament del Rei Titus...

Perquè ens hem passejat pels carrers,
i entre tants bandarres i pendons,
hem observat que en massa ocasions,
es presenten galdoses situacions,
que algú caldria que les renovés.

Diu que els gitanos necessiten pis
i com que el senyor Lorca ha donat paraula
els construïrem uns xalets de falla
com el que Tejero, pres de compromís,
té al Castell, aquella gata maula.

¿Sabeu a quina hora farem els Plens?
Doncs de matinada, entre botifarra i canari,
perquè ja en tenim els collons plens
de tan absurdes propostes d'horari
i tots els bandarres volem anar-hi.

L'escut de la vila canviarem.
Res de fulla de figuera:
com que som gent de trempera,
una figa és el que volem.

Apujarem el sou a (n) en *jotabé*.
Cent-quaranta mil són pocs
per a qui dona tant de joc
i tot ho fa tan bé.
Home de confiança, rutilant,
fa propaganda de Fundacions,
però no és cap torracollons:
és una oficina ambulante
de l'alcalde i «xino» mant:
a l'un li fa l'oratória
i a l'altre confirma invitacions
perquè es veu que té mala memòria.
(Aquest noi treballa massa,
deu ser cosa de la raça)

El pàrking del «Jardí» ens sembla poc:
volem pintats a la Rambla grans plafons.
Pintors: brotxes!, senyor Calvet: subvencions!
i, apa, fins que sembli el «metro» de Nova York.

Noctàmbuls, passejaires i taxistes
ramblistes vocacionals:
no se'ns cagaran més a sobre els pardals!
perquè accions tenim previstes
amb permís dels *jordis-sargatals*.
A toc de sometent i amb escopeta
a mitjanit convocarem caçadors
i al crit de «Via fora»!, apuntant a dreta,
i tronant espatecs eixoradors
executarem el pardalici de forma completa.
Figuereques cridarem per la plomada
per celebrar-ho amb una fregida
d'ocells i amb una arrossada
pel senyor Blasi presidida.

Figuerecs, empordanesos tots,
catalans, poble mestís
d'íbers, celtas, grecs, romans i gots
ja comença a ser un compromís
que, amb sang de moros, sudaques
i d'altres a les venes
anem encaminant a les nenes
(que d'això en tenim de molt maques)
a rebre la sang del nou hoste
—els «morenos» que treballen a la costa—
per la qual cosa les cames s'obriran
i el país de *cafesambllé* emplenaran

Amb permís del senyor governador, d'ara endavant
bars, discoteques i cases de barrets no tancaran
i arreu ho tindrem tot pagat.

Convé mantenir l'escàndol assegurat:
farem sales de ball a tots els barris,
les putes no cobraran honoraris
i dependran de la Seguretat Social,
perquè tractaran a tothom que li faci mal
el bony d'entrecames a punt d'esclatar.
Així, heus ací que tindrem gratis el cardar

Quan el regne de les utopies
que amb esforç hem conquerit
necessiti ser ampliat
demandarem consell a certes regidories.
No ho farem pas amb les armes de l'alegria,
sinó a través del senyor Bartolomé de la gestoria
i del senyor Felix, regidor d'urbanisme,
però, això sí, sense tant de cinisme.
Perquè amb el capítol de comissions,
mireu que la cosa té collons!
en lloc de ficar-nos-les a la butxaca,
contractarem unes quantes funcions
d'alguna fulana ben maca
perquè ens escalfi la «petaca»
als entreactes de les sessions.

I per ara ja n'hi ha prou, que tanta casuística
ens farà caure en la mística
i cal que anem palpant tot el que és tou.

I per acomiadar-me dispo, pels poders que m'heu donat,
que ens deixem de teories
almenys per un instant,
i que la festa comenci:

Que no pareu de menjar i beure
i fins a nou avís no es pari de ballar;
prohibit estar trist, tothom riurà.
I dispo que tot «bitxo» foti mà,
és norma l'arramblada i llei el cardar.

Visca la xerinxola!!!
Visca la farra!!!
Visca el Carnaval!!!
Visca la República Divergent de Dalilàndia!!!

